

EEN NAPOLEONTISCH KAARTSPEL IN BEEN Museum van de Speelkaart

Tijdens de Napoleontische Oorlogen veroverden de Britten vele Franse schepen, bemanning en passagiers inbegrepen. In totaal zouden tussen 1802 en 1814 ongeveer 12.000 Fransen in Britse handen vallen waaronder mariniers, werklui, koks, scheepjongens, handelaars en anderen. Om deze toevloed aan mensen op te vangen, dienden de Britten alle zeilen bij te zetten. De krijgsgevangenen werden in kampen, op gevangenisboten te water en zelfs in particuliere woningen ondergebracht. De behandeling van de Fransen varieerde bijzonder sterk. Best af waren de enkelen die bij Engelsen inwoonden en zich "op erewoord" verbonden om niet te ontsnappen.

In een aantal gevallen mochten de Fransen hun tijd verdrijven met handwerk, dat ze op wekelijkse "gevangenismarkten" konden verkopen om wat zakgeld te verdienen. De Franse krijgsgevangenen maakten scheepsmodellen, klein meubilair, miniatuurguillotines en speeltuig. Als materiaal gebruikten ze wat ter plekke voorhanden was, zoals stookhout of dierenbotten. Omdat deze voorwerpen bij verzamelaars in de smaak vielen, zijn onder meer schaak-, domino- en kaartspellen bewaard gebleven. Wat ooit als schamel tijdverdrijf uit slachtafval werd vervaardigd, haalt nu op veilingen exorbitante prijzen.

Het exemplaar van het museum behoorde oorspronkelijk tot de collectie van M.C. Atger-Ravel. Deze charmante Française bouwde in de loop van enkele tientallen jaren haar Parijse appartement om tot een waar museum, vol met onvermoede schatten. Het kaartspel is in klein formaat uitgevoerd, zonder de overvloedige decoratie die de grotere exemplaren kenmerkt. De speelkaartjes zijn eerder ruw en primitief op been geschilderd. Toch blijft voldoende detail over om in het type kaarten het oude Beeld van Parijs te ontdekken. Dat beeld was vóór de Franse Revolutie in gebruik en is de stamvader van onze huidige Belgische kaarten.

Speelkaarten en oorlog hebben vaak met elkaar te maken. Niet enkel als “kartonnen wapens”, als propaganda, maar ook om de verveling te bestrijden. In dit geval verdreven de soldaten van Napoleon de tijd door kaartspellen te maken, niet om mee te spelen maar om een schamele kost te verdienen.

Tekst: Filip Cremers

Foto: Bram Luyts

Turnhoutse Route voor Archief en Musea

Gegevens:

- Kistje en speelkaarten in dierenbeen, gemaakt door een Frans krijgsgevangene in Engeland, ca. 1810-1814.
- 36 speelkaartjes, handgeschilderd, 7 figuurkaarten en 29 puntenkaarten, onvolledig, ca. 2 x 2,9 cm
- Kistje, genageld, gedecoreerd en gekleurd. Met los verschuifbaar deksel voorzien van een handgreep in hart- of vleugelvorm en symmetrisch geplaatste gaatjes, ca 12 x 3,3 x 3 cm

Inventaris:

- Inventarisnummer: S00342
- Nationaal Museum van de Speelkaart
Druivenstraat 18, 2300 Turnhout
- www.speelkaartenmuseum.be

Bronnen:

- Veiling collectie M.C. Atger-Ravel, Parijs 18 november 2000, lot 317
- *Historic Cards and Games, The Stuart and Mariyn Kaplan Collection, Wednesday 21 June 2006*, Christie's, New York 2006, p. 144-154

Het object van de maand is een initiatief van TRAM 41. De objectfiche van dit of van een ander object kan steeds geraadpleegd worden op onze website (www.tram41.be, klikken naar Object van de Maand)

Contact: TRAM 41 - Stadhuis , Grote Markt 1, B - 2300 Turnhout

Tel: + 32 14 44 33 98 • tram41@turnhout.be • www.tram41.be

v.u.: Eric Vos, Boomstraat 6, B-2300 Turnhout, +32 14 44 33 11

